

דבר העורכת

לקוראים שלום!

הגיליון הפעם מלכותי במיוחד – החודש חוגגת אליזבת' מלכת אנגליה 60 שנים להכתרתה הרשמית כמלכה. הטקס נערך בכנסית וסטמיניסטר ב-2.6.1953, ומאז הוא מולכת ביד רמה...

להבדיל, בהולנד היו חילופי מלוכה לאחרונה: המלכה ביאטריקס פינתה את מקומה לבנה, וילם-אלכסנדר, לאחר 33 שנות מלוכה. הוא הומלך ב-30.4.2013. למלך בהולנד מספר תפקידים ייצוגיים אך גם השפעה אמיתית: למשל, שום הצעת חוק אינה הופכת לחוק עד לחתימתה בידי המלך, ואין שום חוק המחייב אותו לנהוג כך. בפועל המלך נותן תמיד את הסכמתו מאחר שרוב הצעות החוק מוגשות על ידי הממשלה "באמצעות או בשם המלך". אחרי קיום בחירות לפרלמנט המלך הוא גם המזמן את מי שסביר שיוכל להקים קואליציה ולעמוד בראשה.

המלך וילם-אלכסנדר, מלכה החדש של הולנד, מימין, והמלכה היוצאת, ביאטריקס, משמאל

אז מה בגיליון? לורנס פישר מספר על מלך מצרים פארוק. אבי קראוז כותב על אליזבת' מלכת אנגליה. בפינה הנפקות מהעולם סדרת בולים של המומינים מפינלנד. בפינה "רגע של הסטוריה", שמוליק כהן מתאר את מסעו של סנחריב להכנעת יהודה. ולבסוף, כבכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים.

נתראה בגיליון הבא,

שלכם, שביט

החיילים של פארוק לורנס פישר

לפני כשלושים שנה התחלתי לאסוף בולים בנושא הסכסוך הישראלי – ערבי. האוסף שלי התקדם יפה, וכיום אני מציג אותו בתערוכות תחת הכותרת: "מדינה יהודית – המאבק להשרדות", וכבר זכיתי למדליה מוזהבת גדולה ברמה הבינלאומית. במרוצת השנים השגתי כמה פריטים נדירים ומעניינים, ואני חושב שגם קוראי נושאונצ'יק יתעניינו בהם. מאמר זה הוא פותח סדרת מאמרים, אשר ל אחד מהם יוקדש לפריט אחר מתוך האוסף שלי.

הבול המצרי שהונפק
ב-15 ביוני 1948

לפני ששים וחמש שנה, ב-14 במאי 1948, הוקמה מדינת ישראל. למחרת פלשו לתחומה צבאות מדינות ערב – לבנון, סוריה, ירדן (שאז נקראה עבר הירדן), עירק ומצרים. מנהיגי ערב היו משוכנעים כי צבאותיהם הגדולים והמצויידים היטב יכניעו את הישוב היהודי בארץ בקלות. המצרים היו כה בטוחים בנצחונם הצפוי, עד כי הנפיקו בול לציון המאורע. הבול מראה טור של חיילים מצרים הנע לכיוון ישראל. הבול הונפק ב-15 ביוני, חודש בדיוק לאחר הפלישה. המלחמה, כידוע, נסתיימה בתבוסה ערבית, והמצרים נשארו עם בולים המתפארים בנצחון שלא התקיים. זו שכרה של שחצנות!

בפינה השמאלית העליונה של הבול ניתן לראות את דיוקנו של **פארוק**, מלך מצרים באותם ימים. פארוק נולד בשנת 1920, ועלה על כס המלכות בהיותו בן 16. המלך הצעיר היה סמל לשחיתות שלטונית: היו לו מאות מכוניות, אוספים יקרי ערך והוא ניהל אורח חיים בזבזני. פארוק אכל כמויות עצומות של אוכל והפך לאיש שמן להדהים. קרוב משפחה תאר אותו פעם כ"בטן עם ראש".

בתקופת מלכותו של פארוק החלו להעלם בתי מלוכה רבים. אדם נבון יותר מפארוק היה מבין כי חייו הנהנתנים מעוררים שנאה בקרב העם המצרי, ומעמידים אותו בסכנה. אך פארוק האמין כי שלטונו מובטח, ופעם אחת אף אמר כי בכל העולם נותרו רק חמישה מלכים אמיתיים – ארבעה בחפיסת הקלפים והוא עצמו.

בשנת 1952 בא הקץ על שלטונו של פארוק. קבוצת קצינים מצריים, בהם **גמאל עבד אל נאסר**, פתחה בהפיכה צבאית נגדו ותפסה את השלטון. פארוק נשלח לגלות באיטליה, ומצרים הפכה לרפובליקה (מדינה שבראשה עומד נשיא נבחר, ולא מלך המקבל את השלטון בירושה). הגלות לא הביאה לשינוי בסגנון החיים של פארוק, ובשנת 1965 הוא מת מהתקף לב לאחר ארוחה כבדה במיוחד.

השלטון החדש במצרים העמיד את אוספיו הרבים של פארוק למכירה. בין אוספים אלו היה גם אוסף בולים, ובו פריטים נדירים במיוחד. האוסף כלל גם אוסף מלא של בולי מצרים, ובהם גם תשניות שנעשו במיוחד עבור המלך. תשניות אלו הוכנו בכמויות קטנות, ולכן הן נדירות ויקרות הרבה יותר מהבול הרגיל.

עכשיו נחזור לבול שהוצג בעמוד הקודם. זהו בול נפוץ מאוד, מחירו נמוך, והוא נכלל בכל אוסף של הסכסוך הישראלי – ערבי. לפני מספר שנים הצלחתי למצוא תשנית מעניינת של בול זה. מסתבר שהמדפיס של בולי מצרים ייצר במיוחד עבור המלך פארוק גליון אחד של 50 בולים בלתי מנוקבים. הגליון נמכר במכירה פומבית אחרי הדחתו של המלך, והקונה פרק אותו לזוגות. אתם יכולים לראות שאין נקבוב מסביב לבולים או ביניהם. בצד האחורי של הגליון יש כתוב בערבית "מבוטל", וזה מוכיח שהבולים לקוחים מהגליון של פארוק ולא מגליון אחר שבטעות לא נוקבב.

צמד הבולים הלא מנוקבב. משמאל: הצד האחורי של הבולים על הכתובת "מבוטל" בערבית.

מאחר ובאוסף פארוק היה רק גליון אחד של 50 בולים כאלה, הרי שיש לכל היותר 25 זוגות כאלה, ואחד מהם כלול באוסף שלי. מעבר לכך שזה פריט נדיר, הרי שגם יש מאחוריו סיפור מעניין על מלך מושחת ועל סופו העגום.

לורנס פישר אוסף בולים בנושא הסכסוך הישראלי – ערבי על הבטיו השונים.
לתגובות: gymtrainer@gmail.com

"הנסיכה שטיפסה על העץ, וירדה ממנו מלכה"

אבי קראוז

אליזבת' השניה, ידועה לנו כמלכתה של בריטניה הגדולה (אנגליה, סקוטלנד, ווילס, וצפון אירלנד) ועומדת בראשן של מדינות חבר העמים הבריטי. אך, כשנולדה בשנת 1926, לא נועדה למלכות.

בשנת 1936, כאשר נפטר סבה, המלך ג'ורג' החמישי, הומלך תחתיו דודה המלך אדוארד השמיני. זמן קצר לאחר מכן ויתר אדוארד השמיני על הכתר, לאחר השערוריה שעוררו נישואיו לגרושה האמריקאית, הגברת סימפסון. את מקומו תפס אביה של אליזבת', אלברט, שנודע מאז הכתרתו בשנת 1937 כמלך ג'ורג' השישי. אלברט, שלא הוכשר למלכות, קיבל אותה בלב חצוי. הוא היה ביישן וסבל מגמגום שהציק לו מאוד, ביחוד לאור העובדה שהיה צריך לשאת נאומים רבים מתוקף תפקידו (ב-2010 יצא סרט על חייו בשם "[נאום המלך](#)").

המלכים והמלכה של משפחת וינדזור – בולים מאנגליה. ניתן לראות (משמאל לימין): המלך אדוארד ה-7, המלך ג'ורג' ה-5, המלך אדוארד ה-8, המלך ג'ורג' ה-6 והמלכה אליזבת'

פורטרט של המלכה עם המלכתה וצילום של הכרזתה בה הגיעה לכניסה בה הומלכה, על בולים מאוסטרליה

עם המלכתו של אביה היתה אליזבת', לנסיכה מיורק: יורשת העצר. במלאת לה 19, בשלהי מלחמת העולם השניה, התנדבה לחיל הנשים הבריטי והיתה נהגת משאית צבאית. שנתיים אחר-כך נישאה לנסיך פיליפ, דודן מדרגה שניה, שעם עלותה לכתר קיבל גם את תואר "דוכס אדינבורו". עם מות אביה בשנת 1952 הוכתרה למלכות. שנות מלכותה (שישים ואחת עד היום!) עמדו בסימן פירוקה של האימפריה הבריטית,

למרות שמבחינה רשמית, חדלה הקיסרות הבריטית מלהתקיים כבר

בשנת 1947, עם עצמאותה של הודו.

במהלך חמש-עשרה שנות שלטונה הראשונות הואץ (וכמעט הושלם) תהליך התפרקות האימפריה מנכסיה שמעבר לים. מושבות אפריקה, דרום מזרח אסיה ואמריקה הקריבית והלטינית, הגבירו את מאבקן הפוליטי (או הצבאי) לעצמאות. הבריטים שכוחם הוקהה במלחמת העולם השניה, וקופת האוצר שלהם נדלדלה היו עסוקים בשיקום בריטניה עצמה, והחלו להעניק למדינות, בזו אחר זו, את העצמאות המיוחלת.

חבר העמים הבריטי, אותו ארגון על של מדינות המכירות באופן טקסי במלך בריטניה כמלכן, קיבל אם כן משמעות חדשה, הרבה בזכות המלכה הצעירה. את שנות שלטונה הרבות הקדישה אליזבת' השניה לחיזוק הקשרים עם המושבות לשעבר וביצירת הישות החדשה שעדין נוטה לבריטניה חסד תרבותי, כלכלי ופוליטי.

מאפיין נוסף של בית המלוכה תחת הנהגתה של אליזבת' נעוץ באמונותיה הפרטיות. כאדם שמרן מטיבו, הרואה חשיבות בערכי המשפחה, הצליחה המלכה להימנע בכל שנות מלכותה משערוריות כמו זו של דודה אדוארד השמיני, וכמו אלו שנקשרו בבנה, יורש העצר צ'רלס, שנישואיו הכושלים לליידי דיאנה ספנסר וחיי האהבה שלו בכלל הכתימו את שמו הטוב של מוסד המלוכה.

גליונית זכרון מהטריטוריה הבריטית באנטארטיקה מ-2012, לכבוד שינוי שמו של חלק מהטריטוריה ל"ארץ המלכה אליזבת"

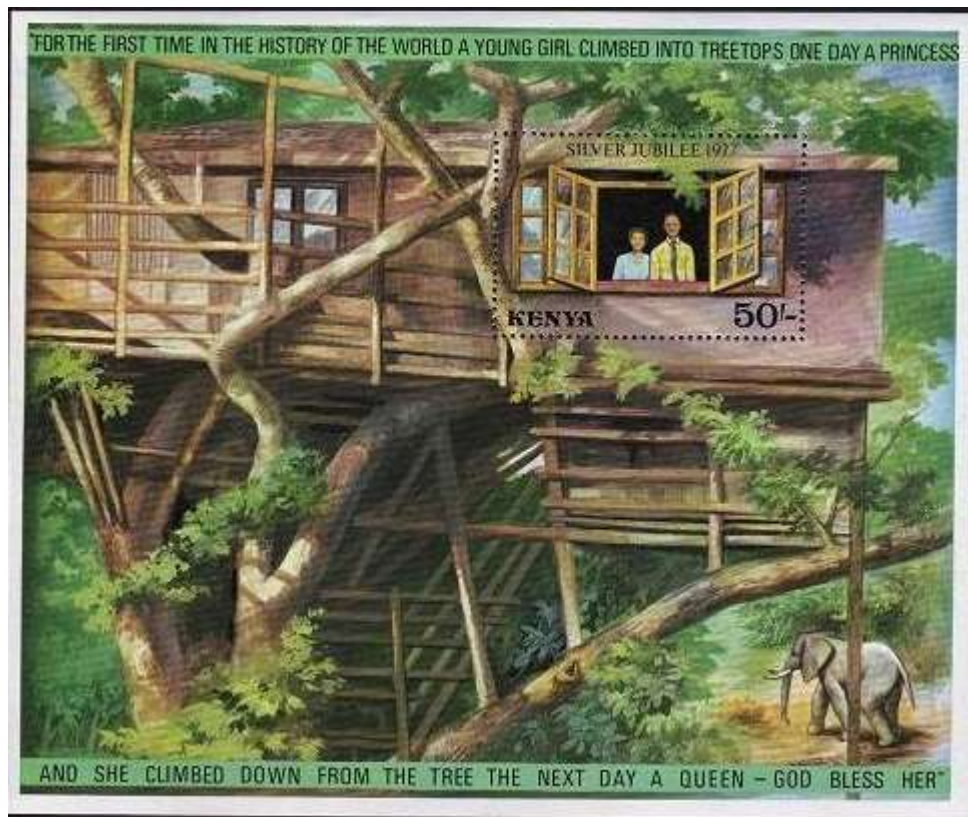
הבולים המוצגים לפניכם נוגעים לנסיבות הטרגיות של עלייתה של אליזבת' לכתר המלכות. כיורשת העצר, יצאה עם בעלה לבקר רחבי האימפריה בשנת 1952 ומטרתם הרחוקה – אוסטרליה וניו-זילנד. בהיותם במושבת "קניה אוגנדה וטנגנייקה" (זו

האחרונה, ביחד עם זנזיבר נקראת היום טנזניה) התארח הזוג המלכותי במלון "צמרות העץ" בת'יקה, המרוחקת שעתים נסיעה מניירובי. בהיותה שם נתבשרה על מות אביה ועל הפיכתה למלכה. בני הזוג חזרו בחפזה לאנגליה.

הבול מקניה אוגנדה וטנגנייקה

הבול הראשון מקניה אוגנדה וטנגנייקה, 1952, שייך לאחת הסדרות הפופולריות בקרב אספני המושבות הבריטיות, מתקופתו של ג'ורג' השני ועליו תוספת כיתוב: "הביקור המלכותי". הפריט השני הוא גליונית מזכרת מקניה משנת 1977 שהונפקה לכבוד יובל הכסף של המלכות. על הגליונית הכיתוב הבא (בתרגום חופשי): "בפעם הראשונה בהיסטוריה טיפסה נסיכה צעירה עד צמרת עץ ולמחרת ירדה ממנה והיא מלכה". מי שעושה היום דרכו אפריקה, ישמח בודאי לדעת, שמלון "צמרות העץ" פעיל עדין, והבקתה בה התארח הזוג המלכותי עוד בשימוש.

גליונית הזכרון מקניה

הנפקות מהעולם

בתחילת מאי הנפיקה פינלנד סדרת בולים של המומינים:

המומינים הם כוכבי ספרים וסדרות שנוצרו על ידי המאיירת הפינית-שוודית טובה יאנסן. הם משפחה של טרולים הדומים להיפופוטם, החיים בעמק המומינים, אשר ביער בפינלנד. בספרים ובפרקי הסדרה הם עוברים הרפתקאות רבות יחד עם חבריהם.

הספר הראשון בסדרה יצא ב-1945 ומאז הם זכו להצלחה רבה ואף תורגמו ליותר מ-43 שפות. סדרת הטלוויזיה הראשונה יצאה ב-1959 בגרמניה. בפינלנד הוקם אף מוזיאון לכבודם ואף לונה פארק גדול.

מסע סנחריב

שמוליק כהן

הטור הפעם יעסוק באחד הארועים הטראומטיים שעברו על ממלכת יהודה המקראית – מסע המלחמה של סנחריב מלך אשור, שנערך בשנת 701 לפני הספירה. את רישומיו של מסע המלחמה הזה, אנו מוצאים בתנ"ך, בכתובות אשוריות (אנאלים אשוריים) ובארכיאולוגיה של ארץ ישראל.

ראשית כל, מעט רקע על המלך חזקיהו ועל המצב הבין לאומי ערב מסע המלחמה של סנחריב. המלך חזקיהו עלה לשלטון בזמן שממלכת אשור היא הממלכה הדומיננטית במזרח הקדום. אביו של חזקיהו, אחז, ביקש את הגנת אשור מפני ארם דמשק וממלכת ישראל. האשורים נענו לבקשתו, פלשו לארם דמשק והוציאו את מלכה, רצין, להורג. בתמורה, הפך אחז את יהודה לממלכה וסאלית, קרי, ממלכה עצמאית אך כפופה לאשור, והחל לעלות מס לאשור. לא רק ארם דמשק חרבה – בשנת 722 לפני הספירה נפלה גם ממלכת ישראל לידי אשור וסופחה לאמפריה האשורית – להבדיל, ממלכת ישראל נהכה לפחווה של אשור, קרי חלק אינטגרלי מהטריטוריה האשורית. לפי המקרא היה זה שש שנים לאחר עלייתו לשלטון של חזקיהו.

בית המקדש
בירושלים, 2011

חזקיהו ערך רפורמה חשובה בפולחן, במסגרתה הוא טיהר את בית המקדש, הזמין את שארית פליטת ממלכת ישראל לזבוח בבית המקדש ואסר על פולחן מחוץ לירושלים. על מנת לאכוף את האיסור הוא ניפץ במות ומזבחות הן בתחומי ממלכת יהודה, והן בתחומי אפרים ומנשה, שהיו חלק ממלכת ישראל לפני שחרבה, ופחווה אשורית בזמן הרפורמה. פעילותו בתחומי אפרים ומנשה, נראית לכאורה תמוהה. מדוע חזקיהו פועל מחוץ לתחומי ממלכתו בטריטוריה אשורית? מדוע הוא מזמין את שארית הפליטה מחורבן ממלכת ישראל לזבוח בבית המקדש ולחגוג יחד עם נתיני ממלכת יהודה את חג הפסח? לפי התנ"ך, הסיבה לכך נעוצה באמונתו הדתית החזקה של חזקיהו: "וַיַּעַשׂ הַיְיָשׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר-עָשָׂה דָּוִד אָבִיו... בַּיהוָה אֱלֹהֵי-יִשְׂרָאֵל בְּטַח וְאַחֲרָיו לֹא-הָיָה כְּמֹהוּ בְּכָל מַלְכֵי יְהוּדָה וְאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו. וַיַּדְבֵּק בַּיהוָה לֹא-סָר יַמְאָחְרָיו וַיִּשְׁמַר מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר-צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה" (מלכים ב' י"ח)

3-6). המחקר החילוני רואה קו נוסף המחבר את פעולותיו – הרצון לשחזר את ימי הממלכה המאוחדת של דוד ושלמה. מובן מאליו ששאיפה שכזאת עמדה בסתירה מוחלטת למדיניות ולאינטרסים של אשור, והעימות בין יהודה ואשור היה איפה בלתי נמנע.

המלך חזקיהו התכונן היטב למערכה, הן במדיניות הפנים והן במדיניות החוץ. במדיניות הפנים, אחת המטרות של ריכוז הפולחן בירושלים, היה הרצון להגביר את הזיקה של העם ביהודה ובישראל לירושלים, וחיזוק מעמד בית דוד. הזמנת שארית הפליטה לחגוג את חג הפסח, שהוא חג החירות, נועדה, ככל הנראה להעמיק את ההכרה באחדות לאומית בין ישראל ליהודה.

חזקיהו החל גם להכין את הממלכה לקראת המלחמה הצפויה. בירושלים, הוא לכד את מי הגיחון ובאמצעות נקבה תת קרקעית הכניס את המים אל תוך העיר המבוצרת. בכך הוא השיג שתי מטרות:

1. הוא הבטיח אספקת מים לעיר במקרה של מצור אשורי עליה.
2. הוא מנע את נפילת המים לידי צבא אשור במקרה של מצור.

נקבת השילוח, 2005

מפעל המים המרשים הזה קיים עד ימינו, זוהי נקבת השילוח שנמצאת בגן הלאומי עיר דוד. בנוסף הוא ביצר את ערי יהודה. קטע מהחומה הצפונית של ירושלים ניתן לראות ברובע היהודי של ימינו, זהו אתר "החומה הרחבה", הנמצא סמוך לרחבה בחזית בית הכנסת "החורבה". המקרא מספר לנו על פעולות נוספות שביצע חזקיהו: בניית ערי מסכנות לדגן ולתירוש, ארגון מחדש של הצבא ואירגון מחדש של המנהל המרכזי. מעניין להיוכח ששוב הארכיאולוגיה מאמתת נתון זה. במספר אתרים מתקופתו נמצאו קנקנים עם חותמות "למלך". ככל הנראה מדובר על מסים שהועלו למלך (חשוב לציין שמדובר בתקופה בה טרם הומצאו מטבעות הכסף, ומיסים הועלו באמצעות גיוס לעבודה ולצבא או באמצעות תוצרת חקלאית).

חותם "למלך", מועדים לשמחה התש"ט, 1948

במדיניות החוץ, לחם חזקיהו בפלישתים, ולפי המקרא אף הרחיב את גבולות ממלכת יהודה על חשבון ערי הפלישתים. אולם לא רק הישגים טריטוריאליים השיג חזקיהו. הוא הקים ברית בין לאומית שנועדה לסייע במרד. בין השותפים לברית היו צידון, מצרים, אשקלון שהיתה אז עיר פלישתית וגם תמיכה שקטה של בבל. עקרון הפלישתית סירבה להצטרף לברית האנטי אשורית, וכתגובה הודח פדי מלכה והושם במאסר בירושלים. לאחר הדחת פדי, הצטרפה גם עקרון לברית האנטי אשורית.

מדוע חשב חזקיהו שהוא יוכל לגבור על אחת האמפריות החזקות ביותר בהסטריה? היו לכך מספר סיבות:

סרגון השני, מלך אשור נהרג בשנת 705 לפני הספירה. לאחר מותו, הצליחה בבל להשתחרר מאחיזתה של אשור. המלך האחרון של אשור, מראַדְך בַּלְאֲדן, אשר הובס על ידי סרגון השני, הצליח לשחרר את בבל ולחזור ולשלוט בה. ביקור של משלחת בבליית ביהודה ופגישה בינה לבין חזקיהו מופיע במקרא, במספר מקומות (מלכים ב' כ – 21-12, דבריה הימים ב' ל"ב 31, ישעיהו ל"ט 8-1), אך לפי המסופר שם, הביקור התרחש לאחר המרד. מרבית החוקרים החילונים סבורים שהביקור אמנם התרחש,

אך לפני המרד. קשה להאמין שלאחר דכוי המרד והתוצאות הקשות שלו, היה חזקיהו מוכן להסתכן במגעים עם בבל, אויבתה המושבעת של אשור. ההיקף הרחב של המרד, צידונים, פלישתים, יהודה ותמיכת מצרים גרמו לחזקיהו להעריך שיש למרד סיכוי להצליח. מעניין יהיה להיווכח כיצד החשש מסיוע מצרי השפיע על הפלישה האשורית ליהודה. המצרים לא סבלו מעולה של אשור, ולא שלמו לה מס. מדוע אם כך, הם הסתכנו בתמיכה במרד? הסיבה לכך היתה החשש מכוחה העולה של אשור. הדבר האחרון שהמצרים רצו זה גבול משותף עם מדינות ואסליות של אשור, או גרוע יותר, עם פחוות אשוריות. היה זה אינטרס מצרי מובהק להחליש את כוחה של אשור בחצר האחורית של מצרים.

כצפוי, האשורים לא ישבו בחיבוק ידיים כאשר שליטתם במערב האמפריה החלה להתערער. לאחר שסנחריב, יורשו של סרגון השני, הצליח להגיע לסוג של איזון עם בבל המורדת, הוא נערך למסע הלחימה במערב האמפריה. המקרא נוטה להתעלם מהמלחמה בין אשור לבין בעלי בריתה של יהודה, אולם מקורות אשוריים מתארים כיצד ברח מלך צידון אל הים, כאשר ראה את צבא אשור מאיים על עירו, וכיצד נכנעה אשקלון הפלישתית ומלכה נאסר על ידי האשורים והוחלף במלך "ממושמע" יותר. כאשר לפדי מלך עקרון שנאסר, כזכור, בירושלים לאחר שסירב להשתתף במרד, האנאלים של אשור מספרים: "את פדי מלכם הוצאתי מתוך ירושלים והמלכתי אותו עליהם."

דוגמה לאנאלים אשוריים
על בול מאוסטריה

המסע ליהודה עצמה, מתואר באופן שונה במקרא ובאנאלים של אשור. אתחיל דוקא באנאלים של אשור: "וחזקיהו היהודי שלא נכנע לעולי, על 36 עריו החזקות, מוקפות חומה, וכן על הישובים הקטנים סביבותיהן, ללא מספר, שמתו מצור ובעזרת סוללות עפר... בהתסערות חיל רגלי, במנהרות (מתחת החומות) ובפרצים (פרצות בחומות) כבשתי. 200,150 איש, גדול וקטן, זכר ונקבה, סוסים, פרדים, חמורים, גמלים, בקר וצאן ללא מספר שללתי ולקחתי בשבי. אותו עצמו כציפור בכלוב סגרתי בתוך ירושלים עיר מלכותו. סגרתי עליו בעזרת דייק,

את היציאה משער עירו מנעתי. את עריו אשר כבשתי קרעתי מארצו ונתתי אותן למתנת מלך אשדוד, לפדי מלך עקרון ולצלבעל מלך עזה, וכך הקטנתי את ארצו. כמו כן, על המס השנתי הוספתי מנחות ומתנות אדנותי. ... יחד עם 30 כיכר זהב, 800 כיכר כסף, אבנים טובות... יחד עם בנותיו, פילגשיו, מגננים ומנגנות, וכן את שליחו שלח אלי אל נינוה עיר ממשלתי לשם תשלום מס ולשם השתעבדות."

המקרא מתאר השתלשלות עניינים מעט שונה: "וּבְאַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמֶלֶךְ חֲזַקְיָהוּ עָלָה סִנְחַרִּיב מֶלֶךְ-אַשּׁוּר עַל כָּל-עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתְּפָשֶׂם. יָד וַיִּשְׁלַח חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה אֶל-מֶלֶךְ-אַשּׁוּר לְכִישָׁה לְאֹמֵר חֲטָאתִי שׁוּב מֵעָלַי אֶת אֲשֶׁר-תָּתֵן עָלַי אֲשָׂא וַיִּשֶׂם מֶלֶךְ-אַשּׁוּר עַל-חֲזַקְיָהוּ מֶלֶךְ-יְהוּדָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וּשְׁלֹשִׁים כֶּכֶר זָהָב. טו וַיִּתֵּן חֲזַקְיָהוּ אֶת-כָּל-הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית-יְהוָה וּבְאֲצֻרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ. טז בָּעֵת הַהִיא קָצַץ

חֲזֵקְיָה אֶת-דְּלֹתוֹת הַיֵּכַל יְהוָה וְאֶת-הָאֲמֹנוֹת אֲשֶׁר צָפָה חֲזֵקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּתְּנֵם לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר. (מלכים ב' י"ח 13-16).

בול מכתבי לכיש, 2008. בבול ניתן לראות את תל לכיש

של יהודה בלבד, הוא כלל גם את הפלישתים ונתמך על ידי המצרים. סנחריב העדיף למקם את מפקדתו במקום שיאפשר לו להגיב בכל אחת מהגזרות, וביחוד במקרה שהמצרים ישלחו חיל עזר לסייע למורדים. שיקוליו של סנחריב הוכחו כנכונים. למרות שהמקרא מתעלם ממעורבות המצרים בקרבות, הרי שהאנאלים של סנחריב מספרים על קרב בין המצרים לצבא האשורי שנערך ברפיח, והסתיים בנצחון אשורי.

נחזור ללכיש. הארכיאולוגיה הצליחה לזהות את תל לכיש, ממש צמוד למושב לכיש של ימינו. בתל נחפר שער העיר, וכן ניתן לזהות את היסודות של ארמון מושל העיר. לעניינינו חשוב גילוייה של סוללת המצור האשורית. זהו המקום היחיד בעולם שבו שרדה מערכת מצור אשורית. העיר לכיש נבנתה על גבי גבעה שמדרונותיה תלולים מאוד בשלושה כיוונים ורק מכיוון אחד הגישה נוחה. הטופוגרפיה הזאת השפיעה הן על מיקום השער והן על מיקום סוללת המצור. תפקיד הסוללה היה לאפשר לאילי המצור להגיע אל החומה על מנת לקעקע אותה. הנצורים, בראותם שהבבלים מצליחים לבנות את הסוללה למרות אש החיצים שהם המטירו עליהם, בנו סוללה נגדית בתוך העיר, על מנת להגביה את הביצורים. באיזור הסוללה והחומה נמצאו מאות ראשי חץ. כמו כן למרגלות החומה באזור הסוללה נמצאו אבנים גדולות במשקל של כמאה עד מאתיים ק"ג עם חור במרכזן. בחלקם זהו סיבי חבלים שרופים. ככל הנראה אבנים אלה הוטלו מצד אחד של החומה לאחר שנקשרו אליה, על מנת שיפעלו כמטוטלת, וישברו את מכשירי האיל המנגח של האשורים. מאמצי המגינים היו לשוא, ובסופו של דבר הצליחו האשורים לפרוץ אל העיר, לכבשה ולהרסה. הארכיאולוגים הצליחו לזהות שכבת חורבן ברורה שתוארכה למסע סנחריב. גם בארמונו של סנחריב נתגלו תבליטים המתארים את כיבוש לכיש והגליית תושביה. לפנינו אתר שגם התנ"ך, גם מקורות אשורים וגם הארכיאולוגיה מסכימים על גורלו.

כפי שצינתי, סנחריב שלח שלושה פקידים בכירים בממשלו לירושלים. השלושה מגיעים לירושלים, עומדים אל מול חומות העיר ודורשים את כניעתה. אחד השליחים,

רבשקה, מתגלה כאומן בלוחמה פסיכולוגית. הוא שואל את הנצורים במי הם בוטחים, ואז "עונה" במקומם ומסביר מדוע לא ניתן לבטוח בו. המצרים אינם אלא משענת קנה רצוף. ה' לא יסייע לחזקיהו שניתץ את במותיו ומזבחותיו (למעשה הוא משתמש

ארכיאולוגיה בירושלים

0.70 ISRAEL ישראֵל

החמה ממימי חזקיהו, 700 לפנה"ס
CITY WALL, THE TEMPLE PLUNDS THE CENT. B.C.E.

חומה מימי חזקיהו
בירושלים, 1976

ב"יהודית" שניהם (מימי רגליהם) עמכם. כח ויעמד רבשקה ויקרא בקול גדול יהודית וידבר ויאמר שמעו דבר-המלך הגדול מלך אשור. לאחר מכן רבשקה ממשיך בדבריו, כמובן

לפי המקרא דבריו של רבשקה אכן משפיעים לרעה על המאזינים, והמלך חזקיהו לובש שק ואפר ומתפלל לה' בבית המקדש. הנביא ישעיהו מעודד אותו ומתנבא שבשל דבקותו של חזקיהו בה' הישועה בוא תבוא. ואכן, לפי המקרא מלאך ה' הרג 185,000 חיילים אשוריים ובכך הציל את העיר.

התסלקותם של האשורים מבלי שכבשו את ירושלים נותרה תעלומה. המחקר המודרני לא יודע להגיד את הסיבה המדויקת, אך הוא מעריך שהצבא האשורי נאלץ לדכא מרידה אחרת, וסנחריב העדיף לסיים את מסעו במהירות ולהסתפק בהשתעבודותו מחדש של חזקיהו ולא להאריך את המסע עד לכיבוש של ירושלים והדחתו של חזקיהו. יוסף בן מתתיהו, הסטוריון בן המאה הראשונה לספירה, טען שבקרוב חיילי אשור פרצה מגפה, ולכן הם נאלצו לעזוב את העיר. הרודוטוס, אבי מדע ההסטוריה, שחי במאה החמישית לפני הספירה טען שעכברים כרסמו את החבלים של כלי הנשק האשורים. מעבר לחיוך שהסבר זה מעורר, הוא מצביע על כך שגם העולם הקלאסי ניסה להבין כיצד ניצלה ירושלים מכיבוש אשורי.

התאור המקראי של המסע מעורר שאלות. מדוע נשלחו השליחים האשוריים לדרוש כניעה לאחר שיהודה כבר נכנעה? רוב החוקרים סבורים ששלושת הפסוקים הראשונים, שמתארים בצורה תמציתית ויבשה הם ממקור אחד, כרוניקה כזאת או אחרת, בעוד שהפסוקים המתארים את המתרחש בירושלים הם ממקור אחר, נבואי, ככל הנראה. קיימות שתי גישות נוספות במחקר, אך הן גישות מיעוט. הגישה האחת טוענת שזהו אכן מהלך העניינים. בתחילה הסתפק סנחריב בהשתעבודותו מחדש של

חזקיהו, אך כאשר החלה תנועה צבאית מצרית, הוא חשש שחזקיהו ישוב ויצטרף למורדים, ואולי אף יפעל בעורף הצבא האשורי. לכן הוא החליט לכבוש את ירושלים. גישה מיעוט נוספת טוענת שהיה מדובר בשני מסעות שונים, אולם רוב החוקרים שוללים גישה זאת מכל וכל משום שאין למסע נוסף אפילו רמז בכתובים האשוריים.

כפי שראינו יש כמובן הבדלים בין גירסת המקרא לבין גירסת האנאלים של אשור, אולם על קווי היסוד של העלילה יש הסכמה. חזקיהו מרד באשורים, סנחריב ערך מסע עונשין ביהודה. ערי יהודה נפלו לידי האשורים פרט לירושלים. חזקיהו אומנם נותר על כסאו, אך נאלץ להכנע, להעלות מס גבוה ולשוב ולקבל את עולה של אשור. המקרא מוסיף ומספר שסנחריב נענש על ידי ה' כאשר הוא נרצח בעירו נינוה בזמן שהוא התפלל לאחד מאלילי אשור. זה אכן היה סופו של סנחריב, אך הרצח התרחש כעשרים שנה לאחר מסעו ליהודה. זוהי תופעה נפוצה בתנ"ך, שאומנם משתמש בהסטוריה לצרכיו, אך הוא אינו באמת ספר הסטוריה, אך על כך אולי אכתוב באחד הטורים הבאים.

לתגובות ניתן לפנות לשמוליק כהן בכתובת scohn@netvision.net.il

חידון מספר 64

איזו מדינה?

איך נקראת המדינה שהנפיקה את הבול שלפניכם?

- א. ניז'ר
- ב. נפאל
- ג. פאלאו
- ד. פולין

מי האיש?

מי האיש הנראה בבול?
באיזה תחום הוא פעל?
ציין שלוש מיצירותיו הגדולות

זהה את בעל החיים

איך נקראו בעל חיים זה?
לאיזו משפחה הוא משתייך?
ממה הוא ניזון?
היכן ניתן למצוא אותו כיום בטבע?

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 ביוני. הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 63

איזו מדינה?

התשובה הנכונה היא ד' – אולנד, קבוצת איים הנמצאת בין שבדיה לפינלנד ובה כ- 30,000 תושבים.

מי האיש?

האיש הנראה בבול הוא ג'וזפה גריבלדי, איש צבא איטלקי אשר השתתף במספר מלחמות באמצע המאה ה-19. הוא נחשב לגיבור לאומי איטלקי בשל מאבקו לאיחוד איטליה. בשנת 1860 הוא הוביל את "מסע האלף" – הצעד הראשון לעצמאותה של איטליה מאוחדת.

זהה את האתר

בצד ימין של הבול ניתן לראות את בניין שכן "מרכז הסחר העולמי" בניו-יורק, הידועים יותר בכינוי מגדלי התאומים. ב-2001/11/9 נפלו המגדלים קורבן למתקפת הטרור המפורסמת בהיסטוריה, כאשר שני מטוסים שנחטפו על ידי אנשי אל קאעידה התרסקו לתוכם וגרמו לקריסתם.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמו של ניר קאופמן בן ה-14. ניר זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת nosonchik@gmail.com